

## **Arvamus „Kogukonnakogu põhimäärusest“**

Esitatud põhimäärus langeb suurel määral kokku meie poolt esitatud osavalla kontseptsiooniga. Ühisosa on 90 ja enam protsenti. Seetõttu on meie seisukoht seda juba formaalsesse õiguskeelde jõudnud dokumendi projekti üldiselt toetada, et selle baasil edasi toimetada. Pakutud on moodustada territoriaalne kodanike esinduskogu selgetes piirides, esiplaanile tõstetud selle kogu tagasiside ja nõuandev funktsioon volikogule piirkonna arengute ja haldust puudutavates küsimustes, konkreetseid pädevusi me kujutasime just sellistena.

Teisalt tahaksime osundada teatud põhimõteteliste erisustele ja nende võimalikule negatiivsele mõjule Saaremaa tulevasele elukorraldusele.

Kõige olulisim erisus on, et kehtestatakse direktiivselt (s.t. sunduslikult) piirkonna 1500 elaniku alammäär. See on suurem enamuse tänaste kujunenud vallakogukondade kui koosluste ja kui töötavate organismide elanike arvust, nagu Mustjala, Kihelkonna, Pöide, Salme, Torgu, Pihtla, Laimjala, Valjala. Kogukonnakogu kujundamine sellise piiranguga lõhuks need piirid; külad peavad saatma esindaja kogudesse, mis koondab neid piirkondi, mille vahel pole täna tugevaid seoseid ega ühiseid identiteete. Kui selline kujunenud kogukondade sunniviisiline lõhkumine on taotluslik, siis meie näeme siin selgeid ohte ja vähe võite ning teeme ettepaneku seda mitte toetada. Me oleme nõus ja soovime toetada seda, et mitme tänase valla baasil võib kujundada sellise suurusega kogukonnakogu vabatahtlike valikute tulemusena (Salme-Torgu, Pöide-Laimjala). Meie kontseptsioon nägi just sellise versiooni ette. Las reaalne elu paneb tõhusa esinduskogu suuruse ise paika. See peaks olema piisavalt kooskõlas liberaalse maailmavaatega. Sest sunduslik suurusstandard ja sundkoostöö võib tekitada eri kogukondade vahel ka uusi pingeid ja külade liigutamise uutesse piirkondadesse tekitada frustratsiooni külade elanikes, kes on juba haldusreformi teema baasil piisavalt ärevad. Seega toetame määruses ette nähtud vabatahtlikku piirkondade ühinemist ja seada see soovituslikuks eesmärgiks (mitte sunduslikuks direktiiviks) ning toimida juhtumipõhiselt.

Teine erisus on kogukonnakogu kujunemine külade vanemate esinduskoguna. Siin oleks vaja mõelda, millised oleks optimaalsed lahendid. Arvestades Saaremaa külaliikumise tugevat seisut, on täiesti mõeldav, et kogukonnakogu kujuneb külavanemate foorumina. (Mujal neid lihtsalt pole või on esiplaanile kolaseltside või keskuste institutsioon.) Ka meie kontseptsioon andis esinduskogu kujundamiseks erinevaid võimalusi. Aruteludel Kuresaare koalitsiooni liikmetega eelistasid nad valimistel osalenute põhilist kogu ja ei olnud vaimustunud külade foorumi formaadist. Kuid, ka külade foorumi puhul võib tekkida probleeme. Esiteks, milline on külavanemate arv 1500-ses piirkonnas (on ca. 50-60 küla) ja kui suureks siis see kogu kujuneb. Teiseks, kas külavanemad on ainsad piirkonna huvide aktiivsemad esindajad. Võib-olla peaks kaaluma aktiivsete kodanike nt. kvote (külavanemate, seltside-MTÜde, ettevõtjate esindajad) ja anda soovituslikuks suuruseks mitte üle 15 inimese. Kolmas võimalus, moodustada kogu valimistel osalenud kandidaatide baasil ja proportsioonis, mis seoks loomulikult teel kogukonnakogu volikoguga ning sootiks ka kohaliku valimisaktiivsust. Viimane tagab kohaliku esindatuse ja kodanike hääle mõjuvalla asjadele. Kogukonnakogude esindajatest võiks aga moodustada siis nõ. regionaalkomisjoni volikogus.

Kolmas oluline teema on selle määruse sidumine kogu struktuuripaketiga. Struktuurikontseptsioonis peaks olema kokku seotud kaks olulist ääremaastumise aspekti – kodanike esindatuse JA teenuste osutamise läheduse, kvaliteedi tagamine JA kodanike osalus kohalike hallatavate asutuste töö mõjutamisel. Määruse tasandil võivad need teemad olla reguleeritud eri aktidega, kuid reaalse elu ja

kontseptsiooni tasandil on need kogukonna elu kaks võtmeaspekti, mis peaksid teineteist toetama. Seega, kohaliku elu korralduse teema on palju laiem.

Lõpuks, määrus viitab olemasoleva KOKSi 22 paragrahvi lõike 1 punktide volikogu funktsioonidest „muud seadusega volikogu ainupädevusse antud küsimused“, s.t. üldpädevusele. Samas on praegu menetluses Haldusreform seadus, mille paragrahv 15 sätestab täpselt sama kogu (teise nimetusega) ja menetleb lisana KOKSi muudatusi, ennekõike paragrahvis 12, 13. Seega võiks määruse edasisel menetlemisel kasutada neid viiteid seadusallikatele. Samuti rõhutaks viitamine sellele projektis antud formaadi kooskõla Haldusreformi seadusele ja selle toetamist.

Kokkuvõtteks, kogukonna juhtimistasandi arutelu on jõudnud meie arvates lõppfaasi, erisused on väga minimaalsed. Oleks ütle mata kahetsusväärne, kui selline debatt koera sabatipus oleva kirbu ümber võiks vää rata suure Saaremaa valla moodustamist.

Teiseks, ja siit võib-olla kõige olulisim sõnum kõikidele osalejatele, kellega on meil kujunenud väga usalduslik suhe. Me oleme juba üle aasta keerelnud selle struktuuriteema ümber, sinna ja tagasi. Põhimõtteliselt on selle põhjaliku arutelu kasu omavalitsuste struktuuriarenduse kontseptsioonile olnud ilmne. Kuid nüüd hakkavad juba tähtajad pigistame. Juhtrühm peaks võtma **strateegilise hoiaku**, et oma erilise arvamuse esiletoomise asemel tuleks keskenduda ühisosa sõnastamisele. Muidu te võite kiirustades hakata tegema strateegilisi vigu. Sellega harjutaks ka tulevane Saaremaa eliit oma koostöövõimekust.

Parimate soovidega

Georg Sootla ja Kersten Kattai.